

ŞAMAXI-QOBUSTAN RAYONUN (MƏRKƏZİ QOBUSTAN) NEFT-QAZ PERSPEKTİVLİLİYİ

A.K.Xansultanova

Azərbaycan, SOCAR Geofizika və geologiya İdarəsi

Şamaxı-Qobustan neftli-qazlı rayonu regional geostruktur element kimi Böyük Qafqazın cənub-şərq gömülmə zonasında dağönü çökəklikdən ibarətdir və bu zonanın xeyli hissəsini tutur.

Rayonun əhatəsində şimaldan cənuba aşağıdakı geotektonik elementlər ayrılır: Qovdağ çökəkliyinin cənub hissəsi (Şimali Qobustan) və Şamaxı-Qobustan çökəkliyi (sinklinoriumu); sonuncu Mərkəzi və Cənubi Qobustanı və Ələt antiklinal zonasını əhatə edir. Göstərilən geotektonik elementlərin qərbə davamı (Pirsəhhət- Girdimançay çaylararası zona) geoloji ədəbiyyatda Şamaxı neftli-qazlı zonası kimi tanınır. Cənubi Qobustan da öz növbəsində cənub-qərb və cənub-şərq (Ceyrankeçməz çökəkliyi) hissələrinə ayrılır.

Aparılmış kompleks geoloji-axtarış və kəşfiyyat işlərinin təhlili nəticəsində bu zonanın ayrı-ayrı sahələri üzrə neftlilik-qazlılıq perspektivliyini Paleogen və Mezozoy çöküntüləri ilə əlaqədar olduğu aydınlaşdırılmışdır. Burada Təbaşir və Paleogen çöküntülərinin kəsilişindəki qumlu və karbonatlı horizontlar ilə əlaqədar olan neft və qaz yığımlarının varlığı ehtimal edilir. Paleogen çöküntülərinin kəsilişində qumlu-alevritli laylar iştirak edir ki, qazıma zamanı bu laylardan neft alınıb. Üst Eosen çöküntüləri əsasən gilli fassiyada olsa da, Mərkəzi Qobustanın cənub hissələrində kəsilişdə iştirak edən 20-25 m-lik gilli-qumlu laylar perspektivli ola bilər. Şamaxı-Qobustan rayonu ərazisində yüksək perspektivli kollektorlar Cənub-Qərbi Qobustanda Maykop və Çokrak çöküntülərinin kəsilişində müəyyən edilib. Bu çöküntülərin istər terrigen və istərsə də karbonatlı-çatlı kollektorları ilə əlaqədar olan neft və qaz nişanələrinə Mərkəzi Qobustanın Boransız-Boyanata, Şıxzahirli, Bürgüt, Qaraqışlaq, Qalacalar, Qırqışlaq, Şeytanud, Tuva (Tuva-Şıxzəyirli, Acıdərə (Xıdırli) və Şıxzəyirli-Acıdərə, Zərbəçi və b. sahələrində təsadüf edilmişdir. Elmi məqalələrin və fond materiallarının təhlilinə əsaslanaraq Təbaşir çöküntülərinin neft qazlılıq baxımından perspektivli hesab etmək olar.

Mərkəzi Qobustan zonasında Boransız-Boyanata, Cəngiçay, Zərbəçi, Acıdərə (Xıdırli) və Şıxzəyirli-Acıdərə, Şıxzəyirli, Şeytanud, Tuva (Tuva-Şıxzəyirli), Bürgüt, Qırqışlaq, Qalacalar, Qırqışlaq sahələrində qırılma zonalarının yerüstü çıxışlarında mövcud neft-qaz əlamətləri, qazma prosesində müşahidə olunan təzahürlər və palçıq vulkanlarının müşahidə olunması Paleogen-Miosen çöküntülərinin perspektivlik baxımdan əhəmiyyətli olduğunu deməyə imkan verir.

Mərkəzi Qobustanın mürəkkəb geoloji quruluşa malik olduğunu və burada bir neçə sahədə Bayquştı, Zərbəçi sahələrində tektonik cəhətdən mürəkkəb olmayan zonalarda nəticə əldə olunmuşdur. Mərkəzi Qobustanda geofiziki işlərin aparılmadığını nəzərə alaraq, litoloji, stratigrafik, tektonik ekranlaşmış tələlərin müəyyən edilməsi, eləcə də Paleogen-Neogen və Təbaşir çöküntülərinin dərinlik tektonikasını və pazlaşma zonalarını öyrənmək, onların perspektivliyini dəqiqləşdirmək və gələcəkdə layihələndiriləcək axtarış-kəşfiyyat quyularının yerinin düzgün seçilməsi məqsədilə ərazidə kompleks geofiziki kəşfiyyat işlərinin aparılması (xüsusən, elektrik kəşfiyyatının maqnitellurik zondlama (MTZ) üsulu və qravimaqnitometrik kəşfiyyat üsulu) məqsəduyğun sayılır. Belə ki, Mezozoy çöküntülərinə qazılmış quyuların dərinliyinin az olması, tədqiqat sahəsini kifayət qədər əhatə etmədiyini və Mezozoyun kəsilişini əks etdirən kompleks geofiziki işlərin yetərinə olmadığını nəzərə alaraq, qeyd edilən işlərin aparılması perspektivliliyin qiymətləndirilməsi ilə bağlı yaranmış əlavə sualların həllinə kömək edəcəkdir.